

I. GENERALIĆ, *Drvasječe* (1959). Zagreb, Hrvatski muzej naivne umjetnosti

vu kleti« u kojoj je koloritom, tipologijom i motivom, zajedno s tehnikom slikanja na staklu, predstavio temeljnu formulu početnoga razdoblja hlebinske škole. S hlebinskim seljacima I. Generalićem i F. Mrazom počeo je K. Hegedušić raditi 1930. Već 1931. odlučio je da se na sljedećoj izložbi umjetničke grupe »Zemlje« u Zagrebu pokažu i rezultati slikarske škole iz Hlebina. I. Generalić i F. Mraz izlagali su kao gosti na III. izložbi »Zemlje« u Zagrebu 1931. Poslije će se tim slikarima seljacima na izložbama pridružiti i M. Virius (1889 – 1943). Poslije II. svj. rata I. Generalić postaje središnja ličnost hlebinske škole, dajući prve poduke većini predstavnika tzv. druge generacije (F. Filipović, D. Gaži, M. Kovačić, I. Večenaj, J. Generalić, M. Mehke i I. Lacković Croata). U djelovanju hlebinske škole razabiru se dva stilsko-tematska razdoblja. U međuratnome se razdoblju, pod utjecajem K. Hegedušića, zahtjev za socijalnom tematikom proširio i na hlebinsku školu, te ona pretežito njeguje motive društvenih suprotnosti i svakodnevne stvarnosti. U poslijeratnome razdoblju I. Generalić i tzv. druga generacija nastavljaju razvijati raniji formalni rekvizitarij (površina

shvaćena dvoplošno, lokalna boja, jasan crtež), ali unose i mnoge promjene. Sve se češće pojavljuju romantični koncept podravskoga krajolika, lirski idealizacija života na selu, metafora i sklonost fantastici. Potvrdi hlebinske škole u međunarodnim razmjerima pridonijelo je sudjelovanje njezinih predstavnika na Bijenalu u São Paulu (1955) i na izložbi »50 godina moderne umjetnosti« u Bruxellesu (1958), te na velikim međunarodnim izložbama naivne umjetnosti u Knokke-le-Zouteu, Baselu, Baden-Badenu, Münchenu, Rotterdamu, Parizu, Bratislavi i Zagrebu.

Širenju naivne umjetnosti na području bivše Jugoslavije pridonijele su upravo izložbe hrv. slikara seljaka (I. Generalić, F. Mraz, M. Virius) u Varaždinu (1936, 1938, 1939), Karlovcu (1937), Beogradu (1937, 1938, 1939), Zagrebu (1938, 1939), Koprivnici (1938), Požarevcu (1938), Čačku (1938) i Kragujevcu (1939). Usporedno se razvija i naivno kiparstvo. Skulpture M. Smoka, seljaka iz Krašića, bile su dostupne javnosti još 1920. na izložbi »Hrvatskoga radiše« u Zagrebu. Radnik L. Torti izlagao je 1925. svoje kamene kipove na groblju u Cavtatu. Kipar seljak P. Smajić izlaže od 1934. U poslijeratnome razdoblju potvrdile su se snažne kiparske osobnosti naivne umjetnosti: Dragica Belković, J. Bičanić, J. Dolenc, B. Gaži, M. Generalić, M. Hegedušić, J. Horvat (Joška), S. Kičin, M. Kuzman, M. Mihinić, Katica Parađ-Vojković, Franciska Petelinšek, K. Trumbetaš, Kata Vizvari.

Poslije II. svj. r. amatersko je stvaralaštvo poticano kulturnom politikom; u Hrvatskoj su slikari seljaci okupljeni u ograncima »Seljačke sloge« koja 1952. osniva »Stalnu izložbu seljaka slikara« u Zagrebu, iz koje je nastao prvi muzej naivne umjetnosti – Galerija primitivne umjetnosti u Zagrebu, danas Hrvatski muzej naivne umjetnosti. Nekoliko snažnih osobnosti zadobiva u poslijeratnome razdoblju međunarodni ugled: već navedeni I. Generalić, D. Gaži, I. Večenaj, J. Generalić, I. Lacković Croata, te M. Skurjeni, E. Feješ, I. Rabuzin, S. Stolnik, M. Brusić-Kovačića, E. Buktenica, D. Jurak, St. Stolnik. Osnivaju se galerije naivne umjetnosti u Hlebinama (1968), Zlataru (1971). Nastaju mnogobrojne kolonije slikara i kipara naivaca (Zlatar, Ernestinovo, Novi Vinodolski). Sve to pridonosi širenju naivne umjetnosti izvan njezinih tradicionalnih središta. Važne međunarodne izložbe naivne umjetnosti priređene su u Zagrebu (Naivi 70, Naivi 73, Naivi 77, Naivi 87), a izložba »Od Rousseaua do danas« održana je u Zagrebu, Beogradu, Rijeci i Ljubljani (1970). Tu pojavu prati sve bogatija izdavačka djelatnost u zemlji i inozemstvu.

LIT.: O. Bihalji-Merin, Umetnost naivnih u Jugoslaviji, Beograd 1959. – K. Prijatelj, Splitski slikari XIX. stoljeća (katalog), Split 1959. – Slikarstvo XIX. stoljeća u Hrvatskoj

I. VEČENAJ, *Pomrčina sunca* (1966)